

Zápis ze čtvrtého zasedání
Kolegia expertů k výkonu rozsudků Evropského soudu pro lidská práva
a provádění Evropské úmluvy o lidských právech konaného dne 28. února 2018

Dne 28. února 2018 se na Ministerstvu spravedlnosti od 13:30 hodin konalo čtvrté zasedání Kolegia expertů k výkonu rozsudků Evropského soudu pro lidská práva a provádění Evropské úmluvy o lidských právech (dále jen po řadě „Kolegium“, „Soud“ a „Úmluva“) jako poradního orgánu vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Soudem.

I. ZAHÁJENÍ

Zasedání zahájil vládní zmocněnec pro zastupování České republiky před Soudem V. A. SCHORM. Na úvod shrnul body jednání a informoval o aktuálních případech, jimiž se Kancelář vládního zmocněnce (dále jen „KVZ“) zabývá. Jako příklady uvedl stížnosti podané k Soudu týkající se absence výslechu svědků v rámci trestního řízení, možného porušení práva na kontradiktornost řízení před Ústavním soudem nebo délky vazby v rámci vydávacího řízení. Podotkl, že v současné době KVZ asi nejvíce zaměstnává agenda kolektivních stížností u Evropského výboru pro sociální práva, jejichž předmětem jsou témata umístování dětí do kojeneckých ústavů, rovnosti žen a mužů v odměňování či projednávání činů jinak trestných u dětí mladších patnácti let. Dále zmínil i další oznámení a stížnosti, které jsou proti České republice podány před jinými mezinárodními kontrolními orgány v oblasti lidských práv a jež se týkají např. odškodnění za protiprávní sterilizace, vyhoštění do Ghany při hrozbě domácího násilí nebo možného nuceného zmizení občanky cizí státní příslušnosti. V neposlední řadě informoval, že v následujících dvou měsících bude zpracována zpráva do vlády k vyřizování stížností a oznámení, která bude následně zaslána také členům Kolegia. Vyzdvihl, že bude též třeba oživit zájem o zde projednávanou problematiku ze strany Parlamentu, a to i vzhledem ke skutečnosti, že na dnešním zasedání není žádný jeho volený představitel a stávající Poslanecká sněmovna prozatím neustavila Podvýbor pro legislativní návrhy veřejného ochránce práv a Soud, který existoval v minulém volebním období.

II. AKTUÁLNÍ STAV VĚCÍ PROJEDNÁVANÝCH NA MINULÉM ZASEDÁNÍ KOLEGIA

A. – D. H. A OSTATNÍ PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

Zástupce KVZ P. KONŮPKA na úvod podotkl, že všechna legislativní opatření, ke kterým se Česká republika zavázala, jmenovitě novela školského zákona posilující inkluzivní vzdělávání na základních školách a na ni navazující vyhlášky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále „MŠMT“), již byla přijata. Klíčové pro výkon rozsudku proto teď je, jaký dopad tyto změny budou mít v praxi. Dále přítomné vyrozuměl, že lze očekávat, že výkon rozsudku bude s největší pravděpodobností zařazen na ústní jednání červnového zasedání Výboru ministrů, a to mj. s ohledem na dosavadní mizivý dopad přijatých opatření v praxi (podíl romských žáků vzdělávaných podle programů pro žáky s lehkým mentálním postižením meziročně podle posledního šetření MŠMT provedeného na podzim 2017 poklesl o pouhých 1,4 %). Příklad *D. H. a ostatní* projednával Výbor ministrů ústně naposledy v roce 2016, přičemž tehdejší postoj lze označit za pozitivní. Výbor ministrů nicméně v roce 2016 i 2017 zároveň vyjádřil očekávání, že změny se v brzké době výrazněji projeví v praxi. V únoru 2018 byl Výboru ministrů předložen aktualizovaný akční plán výkonu rozsudku, zatím ale od jeho sekretariátu nepřišla zpětná vazba. Lze mít nicméně za to, že postoj Výboru ministrů může být tentokrát méně vstřícný.

Zástupce MŠMT V. NĚMČÁK upozornil na novelizace vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, jejichž cílem bylo odstranění nedostatků, jež byly zjištěny během prvního roku uplatňování podpůrných opatření v praxi. Zároveň uvedl, že i nyní je diskutována možnost budoucí úpravy vyhlášky, a to s ohledem na skutečnost, že předchozí změny byly provedeny ve zrychleném režimu. Dále informoval, že MŠMT dále vyhodnocuje údaje o inkluzivním vzdělávání, přičemž podotkl, že dopad reforem je posuzován z hlediska obecného, a tedy nejen z pohledu romských žáků.

L. ZAMBOJ z Poradny pro občanství, občanská a lidská práva apeloval na MŠMT a Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“), aby se v budoucnu zabývalo systémově problematikou chudoby a zaměřilo se na zajištění přístupu ke vzdělání sociálně slabších. Jako příklady pozitivních opatření uvedl zajištění stravy, učebních pomůcek či dopravy do školy zdarma.

Závěry:

Kolegium vzalo na vědomí stav výkonu rozsudku s tím, že se věci bude dále zabývat ve světle rozhodnutí přijatém na červnovém zasedání Výboru ministrů Rady Evropy.

B. – BUREŠ PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

Zástupce KVZ P. KONŮPKA připomněl, že od přijetí tohoto rozsudku již uplynulo více než 5 let. Konstatoval, že do dnešního dne byla za účelem nápravy přijata ve spolupráci s Ministerstvem zdravotnictví (dále „MZdr“), Kanceláří veřejného ochránce práv (dále jen „KVOP“) a KVZ řada obecných opatření, jež jsou popsána v podkladech, nicméně poslední z vyžadovaných opatření, a sice metodický pokyn pro poskytovatele zdravotních služeb k používání omezovacích prostředků ve zdravotnických zařízeních, stále přijat nebyl. Podotkl, že se MZdr zavázalo metodický pokyn vydat do konce roku 2015. Aktuální vývoj v předmětné věci není jasný, jelikož odbor MZdr, do jehož gesce vydání metodického pokynu patří, od podzimu 2017 s KVZ nekomunikuje. Současný vývoj proto označil za znepokojující.

Zástupce MZdr J. BAČINA informoval, že přijetí metodického pokynu je naplánováno do konce května 2018, a to zveřejněním ve věstníku MZdr. K aktuálnímu stavu prací konstatoval, že pokyn se nachází ve fázi připomínkování v odborné sekci.

Zástupce KVOP J. ŠVOMA sdělil, že komunikace ze strany MZdr vážne i ve vztahu ke KVOP, která MZdr několikrát vyzývala k reakci, a to mj. ohledně tématu používání síťových lůžek. I KVOP považuje urychlené přijetí předmětného metodického pokynu za důležité.

Závěry:

Kolegium vyjádřilo znepokojení nad aktuálním stavem přijetí metodického pokynu k používání omezovacích prostředků poskytovateli zdravotních služeb a konstatovalo, že je s ohledem na dobu, která již uplynula od vydání rozsudku, a na skutečnost, že již byl Výborem ministrů opakovaně prodlužován termín pro přijetí všech definovaných opatření, nezbytné, aby Ministerstvo zdravotnictví přijalo výše uvedený metodický pokyn v nejkratší době, nejpozději do konce května 2018, komunikovalo řádně s KVZ a KVOP a informovalo o svém postupu Kolegium prostřednictvím KVZ.

C. – ČERVENKA PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

Zástupce KVZ P. KONŮPKA přítomně vyrozuměl, že již dne 1. srpna 2016 nabyla účinnosti zásadní novela zákona o sociálních službách a zákona o zvláštních řízeních soudních, která mění přístup k tzv. sociálním detencím. S cílem zajistit řádné uplatňování této legislativní změny v praxi se MPSV zavázalo přijmout metodiku pro poskytovatele sociálních služeb, veřejné opatrovníky a pracovníky Inspekce. Informoval, že tato metodika byla skutečně v listopadu 2017 MPSV vydána, nicméně její konečná podoba nezohledňuje řadu zásadních připomínek Ministerstva spravedlnosti (dále „MSpr“)

a KVOP. Není tedy jasné, zda vydaná metodika splňuje svůj účel, a nelze tak ani učinit závěr, že byla přijata všechna nezbytná obecná opatření k výkonu rozsudku.

Zástupce MPSV Z. KAPITÁN sdělil, že vydaná metodika odráží interní ministerské zadání, přičemž prioritou gesčního odboru bylo danou metodiku i přes eventuální nedokonalosti vydat co nejdříve s možností budoucího zapracování praktických zkušeností a připomínek. K tomu dodal, že k revizi by mohlo dojít ve druhé polovině roku 2018. Zvolila-li by se varianta rychlé revize, možnost reflexe na základě zkušeností z praxe by nebyla možná.

Zástupce KVOP J. ŠVOMA podotkl, že nelze rozumět celému vývoji, když připomínky, které KVOP měla písemně potvrzené, a považovala je tudíž za vypořádané, nebyly do finální verze metodiky promítnuty. Zároveň položil otázku, zda při zmiňované revizi budou ze strany MPSV žádání o připomínkování znovu.

Zástupce MPSV Z. KAPITÁN v reakci konstatoval, že při vydávání metodického pokynu šlo především o čas. K připomínkám KVOP uvedl, že jim rozumí tak, že materiál není vytvořen koncepčně a není multidisciplinární. Navrhoval by tak větší spolupráci s MSpr a KVOP při provádění revize. Za otázku poté označil, zda se na revizi metodického pokynu spěchá, či zda není vhodnější počkat na zkušenosti z praxe a mít možnost je zohlednit.

L. RYBOVÁ z Českého helsinského výboru poznamenala, zda by nebylo v těchto situacích na zvážení, aby Kolegium přijalo usnesení, které by reflektovalo aktuální neuspokojivý stav, kdy při vydávání metodik, které jsou připravované za účelem naplnění mezinárodních závazků, nejsou ministerstvy respektovány názory odborníků z KVOP a MSpr. Uvedla, že přijetí takového usnesení by mohlo přispět k posílení úlohy Kolegia při implementaci rozsudků.

Vládní zmocněnec V. A. SCHORM k tomu poznamenal, že je zajisté důležité i například pro MZdr, aby jeho výsledky práce plnily mezinárodní závazky. I proto bylo MZdr vyzváno ke komunikaci při přijímání opatření k nápravě. Zde by tedy doporučil stejný postup. K odpovědi na otázku MPSV konstatoval, že pokud je již dnes zjevné, že je přijatý metodický pokyn z hlediska svého účelu a naplnění mezinárodních závazků nedostačující, je revizi vhodné provést ihned a až následně hodnotit praxi.

Zástupkyně legislativního odboru MSpr P. BELLOŇOVÁ vyjádřila nespokojenost s vydanou metodikou i ze strany MSpr, neboť nereflekovala ani jeho připomínky. Další zástupkyně legislativního odboru B. RITTIHOVÁ uvedla, že připomínky MSpr i KVOP, které nebyly zapracovány, se týkaly samotné podstaty sociální detence. MSpr si váží související činnosti MPSV jako překladu mezinárodních komentářů věnující se této problematice, nicméně za důležitější považuje vytvoření snadno uchopitelného materiálu pro praktiky. Zároveň označila za vhodné vyhodnotit celkové fungování mechanismu sociálních detencí s ohledem na dobu, která již uplynula od přijetí nového občanského zákoníku, resp. jeho novely. K tomu MSpr považuje za vhodné upravit monitoring tak, aby zahrnoval i lidskoprávní prvky jako například informaci, zda osoby v zařízeních sociálních služeb neumírají dříve, než stačí dojít k výsledku řízení. Za účelem celkového zhodnocení současného stavu navrhla uspořádat setkání odborníků z různých sfér.

Zástupce Nejvyššího státního zastupitelství (dále „NSZ“) J. CHROMÝ poznamenal, že na základě výše zmiňované novely zákona o zvláštních řízeních soudních získalo NSZ nová oprávnění podat návrh na zahájení a vstoupit do řízení ve věci nepřipustnosti držení v zařízeních sociálních služeb. Ze zaznamenaných vstupů do řízení lze označit za problém spíše kapacitu těchto sociálních zařízení než detenci v nich. Za jádro problému pak považoval zacházení v neregistrovaných, tzv. ubytovacích zařízeních pro seniory, jež se pohybuje na hranici lidské důstojnosti a jež se NSZ snaží postihnout, a to i přesto, že na tyto případy nová agenda netrestní působnosti NSZ nebyla namířena.

Vládní zmocněnec V. A. SCHORM konstatoval, že je nezbytné v připravované zprávě Výboru ministrů vykázat pokrok při provádění opatření navazujících na rozsudek Červenka a za tímto účelem se dotázal MPSV, jestli je reálná možnost zrevidovat danou metodiku již do konce května 2018. Do-

dal, že za vhodnější postup považuje rychlou změnu metodiky a až následně její hodnocení, jelikož již nyní je zřejmé, že je nevyhovující.

Zástupce MPSV Z. KAPITÁN se v reakci vyjádřil, že bylo počítáno s revizí metodiky až na druhou polovinu roku 2018. Bude však vedení MPSV informovat, že dle názoru Kolegia je žádoucí provést revizi rychle, přičemž je třeba vykázat posun do června 2018. Zároveň vzkáže, že zde bylo deklarováno jak KVOP, tak MSpr, že jejich připomínky i přes schválení nebyly reflektovány. Přislíbil, že MPSV bude Kolegium informovat s upřesněním následného konkrétního postupu, přičemž navrhl i svolání neformální skupiny spolu s KVOP, MSpr a NSZ za účelem stanovení dalších kroků.

Závěry:

Kolegium vyzvalo MPSV, aby s ohledem na současnou neuspokojivou podobu doporučeného postupu ve věci sociálních detencí překročilo ve spolupráci s KVOP, NSZ a MSpr k jeho urychlené revizi tak, aby jeho revidovaná verze byla vydána ještě v prvním pololetí 2018.

D. – DUBSKÁ A KREJZOVÁ PROTI ČESKÉ REPUBLICE

Zástupce MZdr J. BAČINA informoval o dotačním programu MZdr zaměřeném na podporu péče o těhotnou ženu a novorozence. Dále informoval o přípravě volně dostupného online informačního materiálu pro těhotné ženy s pracovním názvem „Průvodce mateřstvím“, který je vytvářen ve spolupráci s dotčenými subjekty včetně porodních asistentek za účelem poskytnutí informací z oblasti gynekologie, porodnictví a základní péče o děti do jednoho roku života a který by měl být dokončen do konce roku 2018. Doplnil, že MZdr nadále komunikuje se zástupkyněmi porodních asistentek. MZdr také připravuje seznam doporučení pro poskytovatele zdravotnických služeb pro zajištění respektování práv rodičů novorozenců.

Zástupce Úřadu vlády J. MACHAČKA uvítal kroky MZdr v této oblasti. K činnosti pracovní skupiny při Úřadu vlády poznamenal, že jednou z jejich činností byl sběr dat o současném fungování porodnic a dále zvažování možnosti zřízení porodních domů. Za tímto účelem byly vypracovány dva podněty, které byly schváleny Radou vlády pro rovnost žen a mužů a měly být předloženy vládě, ale věc je pozastavena v mezirezortním připomínkovém řízení. Nyní se vyhledávají příklady spolupráce porodnic s porodními asistentkami, které by mohly do budoucna sloužit jako ukázky dobré praxe při zřizování porodních domů.

Z. CANDIGLIOTA z Ligy lidských práv poznamenala, že pracovní skupina k porodnictví, jejíž je členkou, není informována o výše zmíněných aktivitách. Proto označila za žádoucí budoucí informování členů pracovní skupiny o veškerých těchto aktivitách a současně požádala o zaslání všech záznamů a závěrů z jednání, která již proběhla. Dále se tázala, se kterými profesními organizacemi porodních asistentek MZdr spolupracuje, a podotkla, že jedna z nich účelově blokuje jakékoli změny. Dále požádala o poskytnutí záznamů z jednání s krajskými úřady za účelem zjištění možných problémů v postupu prošetřování stížností rodiček.

Zástupce MZdr J. BAČINA v reakci přislíbil zaslání jak seznamu spolupracujících profesních organizací, tak zápisu z konzultačního dne MZdr, jenž by mohl být již nyní veřejně dostupný na internetových stránkách MZdr.

Z. CANDIGLIOTA z Ligy lidských práv dále uvedla, že podněty vzešlé z pracovní skupiny byly celkem dva. První se zabývá sběrem dat, jelikož ani MZdr, ani Ústav zdravotnických informací a statistiky nezveřejňuje statistické údaje ohledně porodnic. S ohledem na faktické rozdíly mezi porodnicemi považuje nemožnost seznámit se s těmito údaji za rozporné s právem matky být informována a vylučující schopnost dát informovaný souhlas. Druhý z podnětů se týká porodních domů, přičemž nebyla navrhována konkrétní právní úprava, ale jen průzkum fungování porodních domů v zahraničí za účelem zvážení možných změn. Podnět tedy nestanoví zavedení indikace léčiv porodním asistentkám, naopak byl přijat za účelem určení, zda je pro výkon samostatné péče porodní asistentky nutné používat léčiva z medicínského pohledu, a pokud ano, jak to legislativně ošetřit.

Zástupkyně KVZ E. PETROVÁ uvedla, že KVZ je zastoupena v pracovní skupině zřízené Úřadem vlády a zmiňované podněty podporovala. Sdělila, že ani KVZ nemá aktuální informace o vývoji realizace těchto podnětů, a žádá proto rovněž o zaslání příslušných materiálů. Navrhla dále brzké svolání pracovní skupiny za účelem projednání dalšího posunu prací. Závěrem se obrátila na zástupce MZdr J. BAČINU, zda by mohl upřesnit, kdy má být vydán seznam doporučení pro poskytovatele zdravotních služeb. Ten upřesnil, že to zatím není určeno a lze očekávat, že spolu s dříve zmíněnou internetovou brožurou, tj. do konce roku 2018.

Zástupce Úřadu vlády J. MACHAČKA poznamenal, že bere výše zmíněné skutečnosti na vědomí a bude iniciovat přípravu setkání pracovní skupiny.

Závěry:

Kolegium vzalo na vědomí činnost MZdr a Úřadu vlády v této oblasti a zdůraznilo potřebu vzájemné komunikace mezi MZdr, Úřadem vlády a členy pracovní skupiny. Úřad vlády vyzval k svolání dalšího jednání pracovní skupiny. Kolegium též uvítalo závazek MZdr zaslat vládnímu zmocněnci a zástupkyni Ligy lidských práv seznam spolupracujících profesních organizací a zápis z konzultačního dne MZdr.

E. – ČAPSKÝ A JESCHKEOVÁ PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

Zástupkyně KVZ E. PETROVÁ k výkonu rozsudků ve věci spravedlivého zadostiučinění za regulaci nájemného bez právního základu uvedla, že nejvyšší vnitrostátní soudy převzaly názor Soudu v této věci, že náhrada majetkové škody majitelům domu má být vypočtena jako rozdíl mezi tržním a regulovaným nájemným. Stalo se tak rozsudkem velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. prosince 2017 a nálezem Ústavního soudu (dále jen „ÚS“) ze dne 4. ledna 2018. Problematika náhrady za regulaci nájemného bez právního základu ještě není uzavřena, jelikož Soud dosud nerozhodl o dalších pěti stížnostech, u nichž nicméně lze očekávat stejný výsledek řízení. Dle dostupných informací nadto na vnitrostátní úrovni probíhá několik desítek řízení, u nichž lze ale také předpokládat, že budou uzavřena v souladu s judikaturou nejvyšších soudů.

Závěry:

Kolegium vzalo poskytnuté informace na vědomí.

F. – PRÁVO NA VÝSLECH SVĚDKŮ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

Zástupkyně KVZ E. PETROVÁ uvedla, že před Soudem je aktuálně několik stížností proti České republice, které míří na absenci výsledku svědků, a to jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem. V minulosti již Soud v několika případech proti České republice shledal porušení článku 6 Úmluvy. Ačkoli v nedávné době Česká republika nebyla odsouzena, lze si vzhledem k počtu případů představit, že v praxi může docházet k problémům. Poukázala na výbornou spolupráci s legislativním odborem MSpr na rekodifikaci trestního řádu, konkrétně na zpřesnění ustanovení s cílem usměrnit praxi tak, aby byla v souladu s ustálenou judikaturou Soudu. Zároveň byla navázána spolupráce s Justiční akademií na vzdělávání soudců a státních zástupců v této oblasti. K tomu zástupce NSZ J. CHROMÝ uvedl, že by rád vyzdvihl práci KVZ a jeho pracovníků v této oblasti.

Závěry:

Kolegium vzalo poskytnuté informace na vědomí.

III. ROZHODNUTÍ SOUDU PROTI OSTATNÍM STÁTŮM

G. – A. P., GARÇON A NICOT PROTI FRANCII

Zástupce legislativního odboru J. SOSNA dané téma uvedl prezentací dosavadního vývoje diskusí k problematice změny pohlaví ve světle judikatury Soudu, která považuje podmínku chirurgického zákroku vedoucího potencionálně ke sterilizaci za rozpornou s článkem 8 Úmluvy. Sdělil, že MSpr již od konce roku 2017 v úzké spolupráci se sekci pro lidská práva Úřadu vlády debatuje nad legislativním naplněním judikatury Soudu, za jehož účelem byla vytvořena pracovní verze legislativního návrhu. Z dosavadních úvah vyplývá nutnost rozvolnění vztahu mezi chirurgickým zákrokem a právním uznáním změny pohlaví. Naopak přípustnou podmínkou změny pohlaví je dle judikatury Soudu provedení lékařského vyšetření k indikaci poruchy genderové identity. Za další potřebné kroky považuje stanovení celého procesního postupu včetně posouzení možných podmínek pro změnu pohlaví. Za tímto účelem označil za více než vhodnou spolupráci s MZdr a Ministerstva vnitra (dále jen „MV“). Již nyní je identifikován problém z hlediska vymahatelnosti práva na změnu pohlaví, kdy dnes neexistuje účinný opravný prostředek proti negativnímu stanovisku odborné komise, na základě kterého není požadavku na změnu pohlaví vyhověno.

Zástupce MV P. MLSNA konstatoval, že MV považuje novelu připravenou MSpr za příliš liberální, a upozornil na potřebu odborné debaty na dané téma. Zároveň označil návrh novely za rozporný se zásadou matričního práva, podle níž je matkou dítěte žena, která je porodila. Za problematické pokládá také možné opakované změny pohlaví. V neposlední řadě nepovažuje odsuzující rozsudek proti jinému státu za důvod pro dílčí změnu občanského zákoníku. Podotkl také, že ze strany MV přicházejí v úvahu i jiné návrhy na změny občanského zákoníku za účelem zrychlení matričních zápisů.

Zástupce ÚS L. MAJERČÍK k tomu poznamenal, že předmětná věc nepředstavuje abstraktní problém řešený pouze v jiných státech Rady Evropy, ale samotný ÚS byl již s touto otázkou konfrontován. Předmětná ústavní stížnost byla prozatím odmítnuta pro předčasnost, nicméně je v ní poukázáno nejen na předmětný rozsudek Soudu, ale i na závěry ústavních soudů jiných evropských států, které již podmínku chirurgického zákroku pro změnu pohlaví odstranily.

Zástupce Úřadu vlády J. MACHAČKA uvedl, že předkládaný návrh novelizace nadále zachovává další podmínky změny pohlaví a neumožňuje tak její bezdůvodné provádění. Problematiku označil za komplexní, o níž bude zajisté třeba vést další debaty.

Zástupkyně legislativního odboru MSpr P. BELLOŇOVÁ v reakci na MV uvedla, že MSpr si je vědomo, že téma může vyvolávat kontroverze, a připomněla, že předložený legislativní návrh je prvním návrhem ve věci. MSpr si je vědomo provázanosti dané problematiky s matričním právem a debaty ze strany MSpr s MV budou na dané téma vedeny. Zároveň je MSpr otevřeno debatě ohledně dalších možných úprav občanského zákoníku.

Závěry:

Kolegium vyzvalo k pokračování v práci na potřebných legislativních změnách k uvedení české právní úpravy do souladu s článkem 8 Úmluvy za spolupráce všech dotčených orgánů a vyjádřilo přání být o dalším vývoji informováno.

H. – BLOKHIN PROTI RUSKU

Zástupkyně KVZ E. HODYSOVÁ informovala, že v návaznosti na loňské zasedání Kolegia byla vytvořena pracovní skupina k řízením ve věcech dětí mladších 15 let o činu jinak trestném s cílem vedení podrobné debaty a navržení případných legislativních i nelegislativních opatření pro posílení jejich právního postavení v daném řízení. První jednání proběhlo dne 18. ledna 2018, pro jehož potřeby byl vytvořen podkladový materiál shrnující problematické aspekty platné právní úpravy, a to

jak ve světle rozsudku Soudu ve věci *Blokhin proti Rusku*, tak ve světle kolektivní stížnosti *International Commission of Jurists proti České republice* podané k Evropskému výboru pro sociální práva v dubnu 2017. Na jednání nepanovala shoda o potřebnosti novelizace dané právní úpravy a z pěti nastíněných aspektů se stihl částečně probrat jen první, a sice otázka obligatorního právního zastoupení dítěte v předprocesní fázi řízení. Z debaty vyplynula potřeba získat více dat z praxe pro určení nutnosti novelizace. Za tímto účelem byl požádán o analýzu Institut pro kriminologii a sociální prevenci (dále jen „IKSP“). Na základě dosavadní komunikace s IKSP bylo ale zjištěno, že IKSP má přístup pouze k uzavřeným spisům, a to pouze soudních, a nikoli i policejních. Ohledně možné spolupráce KVZ od IKSP prozatím neobdržela oficiální stanovisko; to však bude vyžádáno.

L. ZAMBOJ z Poradny pro občanství, občanská a lidská práva uvedl, že podporuje obligatorní zastoupení dítěte advokátem od prvního úkonu v řízení, jelikož OSPOD může být ve střetu zájmů pro svou možnou dřívější aktivitu v dané věci. Dále upozornil na nález ÚS (sp. zn. II. ÚS 1945/08 ze dne 2. dubna 2009), podle něhož uložení ústavní výchovy, a tím spíše i ochranné výchovy, představuje nejen zásah do soukromého a rodinného života, ale i zásah do osobní svobody. V neposlední řadě uvedl, že se daná problematika týká i třetích osob, kdy se například matka může domoci odškodnění za odloučení od svého dítěte.

Zástupkyně legislativního odboru P. BELLOŇOVÁ nejprve uvedla, že oceňuje jednání pracovní skupiny. Poznamenala, že je třeba vést další diskuse, jelikož se ani ve věci obligatorního zastoupení advokátem zatím nedospělo k ideálnímu řešení. Získání dostatečných empirických podkladů bude pro případnou novelizaci nutností. Za vhodné považuje komplexnější řešení dané otázky, a tedy i zvážení nelegislativních opatření. Za praktické překážky označila náklady nebo nedostatek specializovaných advokátů věnujících se zastupování dětí. Posoudit je třeba i režim v zařízeních, kam jsou děti umísťovány v případě těch nejzávažnějších činů, kdy bylo zmiňováno, že se blíží režimu ve věznicích pro dospělé.

L. RYBOVÁ z Českého helsinského výboru podotkla, že v červnu 2018 bude Česká republika zasílat zprávu OSN o plnění Úmluvy o právech dítěte. Výbor pro práva dítěte posledně dal České republice řadu doporučení, která mj. poukazují na nutnost zajistit dětem minimální standardy garantující jim srovnatelná práva, která by jim náležela v klasickém trestním řízení. Navrhuje, aby bylo Kolegium na příštím zasedání s touto zprávou seznámeno, aby i na jejím základě mohly být určeny další potřebné kroky.

Zástupce NSZ J. CHROMÝ stvrdil zájem NSZ o účasti na dalších jednáních pracovní skupiny i přes nepřítomnost jeho zástupce na prvním jednání a negativní stanovisko k navrhovaným legislativním změnám.

Zástupce Úřadu vlády J. MACHAČKA ke zprávě k Výboru pro práva dítěte uvedl, že žádné reformy v dané oblasti přijaty nebyly, i když jsou diskutovány, přičemž případná doporučení Výboru označil za možnou inspiraci pro další práci. Bude rád za další hledání vhodných řešení. Souhlasí, že OSPOD není vhodný pro zastupování dítěte v tomto řízení.

Závěry:

Kolegium vzalo na vědomí další podněty pro diskusi v dané oblasti a vyjádřilo přání, aby pracovní skupina pokračovala ve své činnosti. Zároveň vyzvalo legislativní odbor MSpr, aby s ohledem na komplexnost daného problému ve věci hrál aktivní úlohu.

IV. NOVÁ ROZHODNUTÍ SOUDU PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

A. – KOMPENZAČNÍ PROSTŘEDEK NÁPRAVY NEPŘIMĚŘENÉ DÉLKY SOUDNÍHO ŘÍZENÍ (ZAŇKO PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ A ŽIROVNICKÝ PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ)

Zástupce KVZ V. PYSK odkázal na podkladový materiál, jenž podrobně popisuje danou problematiku včetně odkazů na všechna relevantní soudní rozhodnutí, a jeho obsah krátce shrnul. Informoval nejprve o nových rozhodnutích Soudu o zbývajících stížnostech, v nichž byla nastolena otázka účinnosti kompenzačního prostředku nápravy nepřiměřeně dlouhých řízení (*Zaňko proti České republice a Žirovnický proti České republice*). Dále poukázal na výsledky činnosti pracovní skupiny ustavené po druhém zasedání Kolegia. Dne 30. září 2017 nabyl účinnosti zákon, jímž došlo k novelizaci občanského soudního řádu a souvisejících předpisů a jímž byly zavedeny tři významné změny. Za nejvýznamnější lze označit zrušení dosavadní výjimky z povinnosti uhradit soudní poplatek ve vztahu k řízení vedeném v režimu odškodňovacího zákona, kdy jsou nově tato řízení v prvním stupni zpoplatněna částkou 2 000 Kč. Druhou významnou změnou je rozšíření katalogu rozhodnutí, proti nimž není dovolání přípustné, o rozhodnutí, jimiž se typicky upravuje vedení řízení. Zatřetí, byla zavedena možnost videokonference jako plnohodnotné formy účasti účastníka občanského soudního řízení. Tato opatření míří především na notorické kverulanty, kteří soudní systém neúměrně zatěžují. V neposlední řadě poukázal na obrat v judikatuře Nejvyššího soudu (viz rozsudek sp. zn. 30 Cdo 5189/2016 ze dne 19. července 2017), jenž v podstatě vyřešil problém řetězení kompenzačních řízení, když umožnil uplatnit nárok o navýšení odškodnění z důvodu neúměrné délky samotného kompenzačního řízení i v jeho pozdější fázi.

J. KMEC následně poukázal na skutečnost, že speciální úprava soudního poplatku se dotýká pouze žaloby v odškodňovacích věcech, ale již ne podání odvolání, jehož poplatek je tak určován z hodnoty předmětu řízení. V praxi tak dochází ke značným nepoměřům ve zpoplatnění jednotlivých opravných prostředků, a to zejména v případech odškodnění majetkové škody.

Zástupce legislativního odboru J. SOSNA sdělil, že MSpr neshledává potřebu pro stanovení výjimky i pro účely odvolání v kompenzačním řízení s tím, že ochranu nároků dotčených osob MSpr považuje nyní za dostatečnou.

Závěry:

Kolegium vzalo na vědomí další vývoj v dané věci a shledalo podstatu problému za vyřešenou, ledaže by Soud v budoucnu svůj postoj přehodnotil a ve vztahu k českému kompenzačnímu prostředku nápravy konstatoval porušení článku 13 Úmluvy. (Pozornost však bude standardně věnována problému nepřiměřené délky řízení zjištěné Soudem, a to jak v rovině obecné, tak v rovině konkrétních řízení, v nichž bylo shledáno porušení.)

B. – REGNER PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

Zástupce KVZ V. PYSK plně odkázal na podkladový materiál a dodal, že představa o dosahu tohoto rozsudku objevující se v některých médiích, dle nichž Soud rozhodoval o desetitisících občanů České republiky držících platné bezpečnostní prověrky, je mylná. KVZ v rámci projednávání věci byla Národním bezpečnostním úřadem (dále jen „NBÚ“) ujistěna, že postup, který byl použit ve věci pana Regnera, je zcela výjimečný a ročně se může týkat jen jednotek osob.

Vládní zmocněnec V. A. SCHORM vyjádřil přání, aby správní soudy v rámci přezkumu rozhodnutí NBÚ v oblasti bezpečnostních prověrek byly co nejotevřenější a snažily se zajistit maximální možnou informovanost dotčených osob za účelem zajištění kontradiktornosti řízení.

Závěry:

Kolegium vzalo na vědomí závěr rozsudku velkého senátu v dané věci.

C. – COLLOREDO MANNSFELD PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ A COLLOREDO MANSFELDOVÁ PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

Vládní zmocněnec V. A. SCHORM informoval o rozsudku Soudu ve věci *Kristiny Colloredo Mansfeldové proti České republice*, kde stejně jako ve věci jejího bratrance Soud došel k závěru, že došlo k nerespektování zásady kontradiktornosti, a tedy i práva na spravedlivý proces, když v rámci restitučního řízení o inventář zámku Opočno nedostala příležitost vyjádřit se ke klíčovému důkazu.

Závěry:

Kolegium vzalo rozsudek v dané věci na vědomí.

D. – BERÁNEK PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

Zástupkyně KVZ D. ŠMÍDOVÁ předně odkázala na podkladový materiál k dané věci. Shrnula, že předmětem problému je nemožnost ÚS za současné právní úpravy svá rozhodnutí zrušit či změnit v případech takové zjevné chyby, jaká nastala ve věci *Beránek proti České republice*, kdy ÚS odmítl ústavní stížnost pro opožděnost, když přehlédl, že poslední den lhůty byl státním svátkem. ÚS přitom v těchto věcech odkazuje na skutečnost, že obnovy řízení před ÚS se lze domáhat jen na základě odsuzujícího rozsudku Soudu. KVZ se zabývala možnostmi nápravy současného stavu, jenž není v souladu se zásadou subsidiarity a zbytečně zatěžuje již tak přetížený mezinárodní mechanismus. Za jednu z možných cest bylo zvažováno použití ustanovení § 164 občanského soudního řádu o opravě chyb v psaní a v počtech, kterého by ale pro odlišnost řízení nebylo možné použít bez dalšího. Za další z možných cest lze označit přímou novelu zákona o Ústavním soudu. Zároveň informovala o názoru ÚS, jenž danou věc považuje za zcela výjimečný případ, který nevyvolává potřebu systémového řešení. Za dostatečnou implementaci považuje projednání předmětného rozsudku na schůzi pléna stejně jako ve věci *Zemanová proti České republice*.

Zástupce ÚS L. MAJERČÍK sdělil, že stěžovatel Beránek byl vyrozuměn samotným ÚS o možnosti podat stížnost k Soudu. ÚS si je vědom svého pochybení, nicméně vzhledem k tomu že se tak stalo zatím jen ve dvou případech za celou historii, nepovažuje za potřebné měnit zákonný rámec řízení před ÚS, a to i s ohledem na skutečnost, že otevření zákona o ÚS by mohlo přinést další nedomyšlené důsledky. Zároveň podotkl, že možnost implementace je mnohem širší než v době stížnosti paní Zemanové – nyní je možná obnova řízení nejenom v trestních věcech, ale i ve věcech správních a občanskoprávních.

Vládní zmocněnec V. A. SCHORM k tématu uvedl, že se též nabízí změnit organizaci posuzování, zda byla splněna formální kritéria pro podání ústavní stížnosti, aby posouzení nebylo jen na soudci zpravodaji, například cestou zavedení určité předběžné kontroly ze strany kanceláře ÚS. Zároveň je ale zjevné, že u každé lidské instituce bude k nějakým chybám docházet.

L. ZAMBOJ z Poradny pro občanství, občanská a lidská práva vyslovil svoje znepokojení nad postojem ÚS v obdobných případech, jelikož se jím zpomalí přístup ke spravedlnosti až o několik let.

Vládní zmocněnec V. A. SCHORM podotkl, že vzhledem k pouhým dvěma takovým pochybením v historii ÚS lze učinit závěr, že se nejedná o podstatný problém. Pokud zde není jasná shoda na potřebě legislativní změny, lze se přiklonit k názoru ÚS o vhodnosti zachování současného stavu.

L. RYBOVÁ z Českého helsinského výboru položila dotaz ohledně možných dopadů případné legislativní změny a praxe jiných států v dané věci.

Zástupce ÚS L. MAJERČÍK ke zkušenostem z jiných zemí uvedl, že možnost autoremedury mají ústavní soudy například v Německu a Rakousku, ale pouze ve výjimečných případech. Poukázal dále na běžná rizika zahájení legislativního procesu v Parlamentu. V případě zavedení autoremedury se pak obává většího zatížení ÚS, když i dnes přes poučení o konečnosti řízení se mnozí pokoušejí uplatnit neexistující opravný prostředek.

Závěry:

Kolegium vzalo na vědomí předložené informace a argumenty a shledalo, že s ohledem na velmi nízký počet obdobných pochybení ze strany ÚS není nezbytné přistupovat k legislativní změně.

IV. RŮZNÉ

Vládní zmocněnec *V. A. SCHORM* Kolegium informoval o proběhlém předsednictví České republiky ve Výboru ministrů Rady Evropy, v rámci kterého se v režii resortu spravedlnosti uskutečnily dvě důležitější akce, a to konference k závaznosti soudních rozhodnutí a konference k detenci migrujících dětí. K posledně uvedené je v současné době připravována zpráva, která bude brzy zveřejněna. K aktuální situaci uvádí, že nyní Výboru ministrů předsedá Dánsko, které v dubnu 2018 v Kodani pořádá v rámci reformy systému Úmluvy konferenci na ministerské úrovni. Na rozdíl od předchozí takové konference v Bruselu v roce 2015, která se soustředila na odpovědnost států za provádění Úmluvy a výkon rozsudků, se nadcházející konference bude zabývat mimo jiné otázkou subsidiarity, a to v návaznosti na dlouhotrvající debatu o možnostech snížení zátěže Soudu. Návrh prohlášení je již nyní dostupný a odbornou veřejností komentovaný. Konečný text prohlášení se může od původně předloženého návrhu značně lišit.

Zástupkyně legislativního odboru MSpr *B. RITTICHOVÁ* uvedla, že je třeba věnovat pozornost právům osob se zdravotním postižením, tématu institucionalizace těchto osob a právům osob s omezenou svéprávností. Byť v těchto oblastech bylo v nedávné době dosaženo pozitivních změn, není jisté, zda jsou trvalého rázu a zda je praxe skutečně reflektuje.

Zástupce Poradny pro občanství, občanská a lidská práva *L. ZAMBOJ* uvedl, že je potřeba neztrácet ze zřetele téma odškodnění protiprávně sterilizovaných žen a zákazu umístování dětí mladších tří let do ústavní péče.

V. ZÁVĚR

Závěrem vládní zmocněnec *V. A. SCHORM* poděkoval členům Kolegia za účast a uvedl, že další zasedání Kolegia se bude konat pravděpodobně na podzim 2018.

Praha, 4. dubna 2018

Vypracovali: Kateřina Radová, Petr Konůpka

Schválil: Vít A. Schorm

Příloha: prezenční listina